

לעילוי נשמת

טוביה בן מניה

נלב"ע כ"ח אב תשפ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדיו

שלומי משה ורעיתו הי"ו

פרשת חיי שרה**זהירות בכבוד חבריו**

דברי הבית הלוי

א. בפר' חיי שרה אנו קוראים על תפילת אליעזר כשהולך להביא אשה ליצחק וכך אומר "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה, אותה הוכחת לעבדך ליצחק".

מפורסמים דבריו של בעל "הבית הלוי" שכתב "דאף שהיה הכל בדרך ניוח וסימן עם כל זה היה בדרך חכמה קצת, כי רצה לנסות אותה בכל המדות שלה אם טובות הנה ואם הם בהשכלה [היינו שרצה לבדוק לא רק אם עושה חסד אלא אם יודעת גם איך ובאיזה אופן לעשות, כדי לתת למקבל הרגשה נעימה].

ראשונה - אם טובה היא במזגה ליתן לשתות לאיש שאינה מכרת אותו ובפרט כי לא היה שם צלוחית לשאוב מן הכד רק שתה מן הכד עצמו [וכמו שאמר הגמאיני נא מעט מים מכדך] ואם אינה טובת המזג לא תתן, ובפרט דמי יודע אם לא ימאס המים ברוק שבפיו ואם יש לו פה נקי מחולאים, ואם בכל זאת תחליט לתת לו לשתות יראה מה תעשה עם המים שנשארו, אם תשאם לביתה אינה בהשכלה כי אולי באמת פיו אינו נקי והטיל רוק בהכד ואם תשפוך אותם הרי היא מבזה אותו כי בזיון גדול הוא לו ששופכת המים יען שתה הוא מהם, וע"כ העצה היעוצה שתאמר לו גם גמליך אשקה ואז ידע בזה כי גם בעלת שכל היא וגם בעלת דרך ארץ שלא לפגוע בכבודו של אדם...

הרי ששלמות החסד הראויה לבני אברהם יצחק ויעקב הוא לא רק בעצם המעשה אלא באופן ובצורה שעושים שלא יגרם שום פגיעה בכבודו של המקבל.

משה לא רצה לגאול מפני כבוד אהרן

ב. ענין הזהירות בכבוד חבריו מצאנו בחז"ל בפר' שמות (מד"ר פרשה ג' - י"ד) "אמרו חכמים שבעה ימים

הקב"ה מפתה למשה שילך בשליחותו ולא הי' רוצה לילך" וטעם הדבר אומרים חז"ל בהמשך (ט"ז) "ורבנן אמרו סבור אתה שהיה מעכב משה לילך, אינו כן אלא כמכבד לאהרן וכו', אמר משה עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהא מיצר, בשביל כך לא היה מבקש לילך".

אותו משה רבינו שהי' נושא בעול עם כלל ישראל והיה מיצר בצרתו סירב לרצון השי"ת להוציא את ישראל אם עי"ז יגרם פגיעה לאהרן אחיו, (כי המטרה הכי גדולה לא מקדשת את האמצעים - לפגוע בכבוד חבריו)

אחות אהרן - דרך כבוד לו שהוא אחיה הגדול

ג. עוד מצינו ברמב"ן פר' בשלח, על הפסוק ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה וכו'. שמה שהוזכר כאן שהיא אחות אהרן "הנכון בעיני כי מפני שהוזכרו בשירה משה ומרים ולא הוזכר אהרן רצה הכתוב להזכירו ואמר אחות אהרן דרך כבוד לו שהוא אחיה הגדול ואחותו הנביאה מתייחסת אליו שגם הוא נביא וקדוש ה', עכ"ל. הנה גופי תורה ניתנו ברמיזה אבל כשזה מגיע למנוע "חלישות הדעת" מאהרן - הוסיף הכתוב שתי תיבות שלמות...

זהירות בכבודם של בלועי קורח

ד. וכך למדנו מפרשת "קורח" גדול כבוד הבריות, דהנה אחר מעשה קורח אמר הקב"ה לאלעזר "הרם את המחנות מבין השרפה וכו' ולמה לא אמר לאהרן, כתב המאירי (ברכות כ"ז) כדי שלא יהי' פגיעה בכבודם של בלועי קורח ואף שהיו בעלי מחלוקת והגיע להם עונש, ועוד שהרי כבר מתו, ועוד דהמחנות עשו מהם זכרון למחלוקתם, אעפ"כ למדך הכתוב שצריך לשמור על כבודם ולא לבזותם מעבר לעונש שקיבלו. ומזה למדו חז"ל במעשה דרבן גמליאל ורבי יהושע שם בברכות שהורידו את ר"ג מנשיאותו אך לא מינו את רבי יהושע (אלא את רבי אלעזר בן עזריה) וכ"ז כדי שלא יהי' חלישות הדעת לר"ג שמינו את בר פלוגתיה. [שיחות מוסר תשל"ב - לו].

כבוד חבריו - עיקר גמילות חסדים

ה. וכן מובא בברכות כ"ח: שאלו תלמידי רבי אליעזר מהו הדרך לזכות לחיי העולם הבא, אמר להם "זההרו בכבוד חבריכם" ופי' הגר"א (ביאורי אגדות בסוף ספר אמרי נועם החדש) "שהוא עיקר גמילות חסדים"... והוא דבר נפלא שאף שלסייע ולעשות חסד עם חבריו בגופו ובממונו הוא מצות גמ"ח, אך עיקר הגמ"ח הוא לשמור על כבודו...

בבית מדרש - יש נסיון בכבוד חבריו

ו. ובאמת רואים בחז"ל שדוקא בבית מדרש פנימה יש נסיון גדול בזה כמו שחזינן שר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש (ברכות כ"ח) שלא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם כי דוקא כשלומדים מתן מלחמתה של תורה וחיפוש האמת לפעמים יש שמחת הנצחון ויכול לגרום לפגיעה בחבריו וצריך תפילה על כך.

צדקת הגר"א שלא לבייש אדם מישראל...

מרן החזו"א רץ כדי לא לפגוע בכבוד הבריות

יא. וסיפרו על מרן החזו"א שפעם הלך לבקר אדם וכשהגיע לחדר המדרגות שמע לפתע צעקות של מריבה בין בני זוג. מיד נסוב על פניו והתחיל לרוץ משם וכשגמר לרוץ התיישב לנוח, וכאשר נשאל מה ראה על ככה הסביר שכאשר שמע את הויכוח הקולני חשש שמא הוא מכיר את אותם אנשים ואם יראו אותו בבנין יתביישו שראם במצב כזה לכן נסתי משם כדי לא לפגוע בכבודם.

מעשה עם הבית הלוי

יב. ומפורסם המעשה עם בעל "הבית הלוי" שאירע בליל פסח, כאשר חזר לביתו והנה הוא מבחין לפתע באדם היוצא מביתו כשידיו עמוסות בכלי כסף וזכוכית סכו"ם וכוסות, כשנוכח הגנב בבעל הבית הפוסע מולו, נבעת וקפא בהלם על עמדו... אך רבי יוסף דוב לא רצה בשום אופן לבייש את הגנב על כן קדמו בפנים מאירות בברכת "פסח כשר ושמח" ואמר לו: אני מבין שאת הכלים שבידך הבאת לי בתורת משכון כדי שאלוה לך מעות, ובכן השאירם אצלי והכנס אלי שוב בחול המועד ואלוה לך... נשם הגנב לרווחה וכמובן מיהר למלא את בקשת הבית הלוי... וכך הצליח הבית הלוי בפקחותו אפי' במצב כזה לשמור על כבודו של הזולת.

פיקחותו של מרן הגרש"ז אויערבאך שלא לפגוע בזולת

יג. וכך סיפרו על מרן הגרש"ז אויערבאך ז"ל שהוזמן לסידור חופה. כאשר הגיעה שעת החופה נודע להגרש"ז מי יהיו העדים בקידושין, ונסתפק על כשרותו של אחד מהם. התחבט הגרש"ז מה לעשות, מצד אחד צריכים העדים להיות כשרים עפ"י ההלכה, ומאידך אי אפשר לפגוע בעד שכבר הוזמן. בשעה זו באה לידי ביטוי ענותנותו ופקחותו של הגרש"ז כאשר ניגש אל העד ואמר לו בחיוך אני מבקש שאתה תהיה מסדר הקידושין ואני אהיה העד. הלה ניסה לסרב, אך הגרש"ז עמד על דעתו עד שהלה נתרצה. ויה"ר שנזכה לילך בדרכיהם לקדש שם שמים בכל הנהגתינו.

עם תחילת התורה

ניתן להשיג ג' חלקי הספר

יערב נא שיחי'

על פרשיות השבוע

מועדים וירח האיתנים

להשיג אצל המחבר

טל' 050-4129203

עד כדי שהוא בסכנת חיים ממש אם הוא נוגע לכבוד חכם כמבואר בגמ' מנחות ס"ח: כאשר פשט יהודה בן נחמיה לר' טרפון תשובה על שאלתו, וצהבו פניו של רבי טרפון, אמר לו ר"ע תמהני אם תאריך ימים וכך היה כמבואר שם [ועי' ארחות יושר עמ' ל"ג מה שביאר בזה] ואף שלא זילזל או פגע בכבודו אלא ששמח על שהצליח לבאר פשט בסוגיא. מ"מ כיון שר"ט הרגיש בזה מיעוט בכבודו, נענש.

גדול ההפסד להלבין פני רבו

ז. ובגמ' מועד קטן ה'. מובא שר' ינאי הוה ליה ההוא תלמידא דכל יומא הוי מקשי ליה, בשבתא דריגלא לא מקשי ליה קרי עליה "ושם דרך (המחשב דרכיו) אראנו בישע אלוקים" ועי' רש"י דמהו השם דרך - שידע שבאים רבים ואם יקשה לו ולא יהי' לו תירוץ היה מתבייש, והוסיף בזה הריטב"א לשון נפלא (וכע"ז בתוס' רא"ש) - "פירוש כי זה חשב כי גדול ההפסד להלבין פני רבו ברבים, מן השכר והתועלת שיהא לו בלמוד אותו דבר אפי' לא ידע אותו לעולם".

לימוד גדול למדנו אותו תלמיד - שעדיף לוותר על ידיעה בתורה לעולם ועד - ולא לגרום לפגיעה באחר.

שאיפת האדם בחייו

ח. וידוע ביטוי מרן החזו"א זיע"א מה צריכה להיות השאיפה של האדם בעולם הזה ואמר לעבור את ה-70 שנה מבלי לפגוע באף אחד...

למה נקבע הלכה כבית הלל

ט. עוד הביא הגר"ח שמואלביץ שם מה שאמרו בעירובין י"ד: למה זכו ב"ה שיקבעו הלכה כמותן מפני שהיו שונין דבריהם ודברי ב"ש, ולא עוד אלא שהיו מקדימין דברי ב"ש לדבריהם ומוכח שהמכבד הבריות לא רק שנקרא מכובד אלא שזוכה לאסוקי שמעתא אליבא דהילכתא כי כבוד הבריות היא מעלה המשלימה את האדם בכל מקצועות והשלמות.

מעשה נורא עם הגאון מוילנא

י. וכך ראינו אצל גדולי ישראל זהירותם המופלגת בכבוד הבריות כמו שסיפר על הגאון מוילנא זיע"א - תלמידו בעל הפאת השולחן, שבוילנא היתה קרן צדקה מירושה של סב הגר"א - אשר מטרתה היתה לתמוך בתלמידי חכמים, ובין הנתמכים היה הגר"א, וכך הטילו על "השמש" את התפקיד להעביר כל שבוע את סכום הכסף שנצרך לו לפרנסתו. לאחר תקופה שהיה מעביר השמש את הכסף, החליט משום מה שהגר"א לא צריך יותר והחל לקחת את הכסף לעצמו והגר"א שהפסיק לקבל את הכסף שתק ולא סיפר לאיש וכך סבלו הוא ומשפחתו חרפת רעב... אך לא הסכים לספר לאיש וכך היה יכול להסתיים הסיפור לולי שהשמש בעת חוליו האחרון אשר נטה למות, התודה ברבים וסיפר שבמשך שנים עשק את הגר"א ומשפחתו, ואז כולם ראו את